

Рубанов П.М., доц, Макарова А.В., студентка

Сумський державний університет (м. Суми, Україна)

Традиційні методи фінансового аналізу діяльності підприємств ґрунтуються на аналізі статистичних (історичних) даних фінансової звітності. У певних випадках, зокрема, при оцінці інвестиційної привабливості підприємства, додатково аналізується макроекономічна ситуація, що підвищує прогностичну властивість такого аналізу. В реальних обставинах діяльності конкретного підприємства виникає потреба у додатковому якісному аналізі інших суттєвих ризиків і загроз, у тому числі, з боку інших суб'єктів господарювання. Навіть у країнах з розвинутою економікою, незважаючи на суттєві законодавчі обмеження, постійно виникають конфліктні ситуації між суб'єктами підприємницької діяльності, які іноді переростають у цінові і фінансові війни, об'єктом яких є захоплення частки ринку готової продукції, витіснення з нього своїх конкурентів шляхом їх поглинання, послаблення або доведення до банкрутства.

В умовах України значимість і необхідність урахування цих факторів є ще більш актуальними через проблеми у сфері законодавства та правоохоронній системі, олігархічно-монополістичної і корупційної моделі економічної системи, що створює сприятливі умови для застосування методів неринкової конкуренції. В цих обставинах для вітчизняних суб'єктів підприємництва, які мають інвестиційну привабливість або володіють цінними активами, стає об'єктивною реальністю значна потенційна небезпека, пов'язана з агресивними діями конкурентів. Це змушує власників і менеджмент створювати окремі підрозділи, відповідальні за захист фінансово-економічних інтересів підприємства у зовнішньому середовищі.

Для з'ясування впливу зовнішніх ризиків на стан фінансової безпеки підприємства, аналізу цілей і ефективності функціонування системи фінансової безпеки на підприємстві потрібно чітко визначити поняття «небезпека» і «безпека», їх зв'язок з категоріями «загроза» і «ризик». Фінансова небезпека означає наявність можливості негативного впливу на діяльність підприємства, які спроможні призвести до його банкрутства, послідууючої ліквідації чи ворожого поглинання. Відповідно, фінансова безпека підприємства означає такий його стан, який дозволяє зберегти достатній рівень діяльності в умовах негативного впливу факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, спроможність протидіяти чинникам негативного впливу без суттєвого залучення сторонньої допомоги.

Загроза фінансовій безпеці підприємства означає вже наявний або потенційно можливий чинник, спроможний створити небезпеку для нормального функціонування підприємства і виконання ним своїх договірних зобов'язань. Таким чином, на відміну від поняття «фінансовий ризик», категорія «загроза фінансовій безпеці» характеризує фактичну реалізацію за певних умов одного з потенційних ризиків.

Можна констатувати, що в сучасних умовах розвитку ринкового

середовища в Україні використання категорії ризику дозволяє забезпечити достатньо високу ефективність управління фінансовою безпекою підприємства.

Серед головних внутрішніх чинників небезпек і загроз, які впливають на фінансову безпеку підприємства, можна виокремити навмисні або випадкові помилки менеджменту у сфері управління фінансами, пов'язані з формуванням стратегічних цілей і завдань підприємства, а також з тактикою управління та оптимізацією активів і пасивів підприємства.

Основними зовнішніми загрозами фінансовій безпеці є скупка акцій та/або боргів підприємства небажаними особами, у тому числі через підставні компанії; факт наявності значних фінансових зобов'язань у підприємства, які можуть бути використані для його банкрутства або поглинання; нерозвиненість ринків капіталу, що обмежує джерела залучення капіталу і реструктуризацію існуючої заборгованості; недостатній розвиток системи правового захисту прав власників та інвесторів; кризові явища у грошовій та фінансово-кредитній системах; тривалий спад економічної активності тощо.

Джерелами фінансової безпеки для підприємства можуть бути як дії окремих осіб, установ і суб'єктів господарювання (органів державної влади, міжнародних органів, підприємств-конкурентів), так і випадковий збіг об'єктивних обставин у зовнішньому економічному середовищі (стан фінансової кон'юнктури на ринках даного підприємства, наукові відкриття й технологічні розробки, форс-мажорні обставини тощо).

Для забезпечення належного рівня фінансової безпеки підприємства необхідне вирішення таких завдань:

- своєчасна ідентифікація існуючих небезпек для підприємства;
- формування системи індикаторів фінансової безпеки підприємства;
- розробка дієвої системи моніторингу фінансової безпеки;
- розробка і реалізація заходів з забезпечення фінансової безпеки підприємства;
- контроль за виконанням заходів з забезпечення фінансової безпеки;
- аналіз ефективності виконаних заходів, їх оцінювання і корегування;
- ідентифікація небезпек і корегування відповідних індикаторів залежно від зміни стану зовнішнього середовища, цілей і завдань підприємства.

Лише системне виконання зазначених заходів дозволить своєчасного ідентифікувати і нейтралізувати загрози, які спроможні викликати негативні фінансові наслідки для підприємства.

Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О.Ф., м. Суми, 24-26 квітня 2013 р. / За заг. ред. О.В. Прокопенко. — Суми : СумДУ, 2013. — Т.2. — С. 194-196.